

DEVLERİN KÂRINININE YUKARI ÇEKTİ?

İstanbul Sanayi Odası'nın Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu araştırmasından derlediğimiz verilere göre sanayinin devlerinin kâr ve kârlılık oranlarındaki büyümede, kamu sermayeli şirketlerin faaliyet dışı gelirlerindeki artış etkili oldu.

Hazırlayan: **Talip AKTAŞ**

**TÜRKİYE'NİN
500 BÜYÜK SANAYİ
KURULUŞU
2016**

Fotoğraflar: Dünya Gazetesi Fotoğraf Arşivi

Türkiye'nin büyük sanayi şirketlerinin geçen yılki kârlılık ve yaratılan katma değer performansını, az sayıdaki kamu sermayeli şirketin rakamları yukarıya çekti. İstanbul Sanayi Odası'nın (İSO) açıkladığı Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu araştırmasında geçen yıl listede yer alan 11 kamu şirketi, sayısal olarak toplamın yüzde 2,2'sini oluşturmasına karşın, toplam kârda yüzde 21,1, yaratılan net katma değerde yüzde 11,9 ve milli gelir anlamındaki kârda da yüzde 20,2 oranında paya sahip oldu.

Listedeki 489 özel kuruluş 2016'da dönem kârını yüzde 14,9, kar-zarar top-

lamını yüzde 17,2 oranında artırırken, bu oranlar kamu sermayeli şirketlerde sırasıyla yüzde 166 ve yüzde 172,5 düzeyinde gerçekleşti. Bu şirketlerden, ilk 500 listesinde de kârlılık sıralamasında ilk ikide yer alan Türkiye Petrolleri A.O ile Elektrik Üretim A.Ş.'nin 6 milyar 463 milyon liralık kârı, 500 şirket toplam kârının yüzde 17,1'ini oluşturdu. Bu şirketlerin kârları ise esas olarak faaliyet kârlarından değil, ağırlıklı olarak varlık satışlarından geldi.

Diğer bir ifadeyle, kamu kuruluşlarının varlık satışlarından oluşan kârlar, büyük sanayi kuruluşlarının toplam satış kârlılıklarını yüzde 20, aktif kârlılıklarını ise yüzde 15 oranında yukarıya çekti. İSO araştırma-

sında, kamu sermayeli şirketlerin verileri, 2016'da da genel ortalamayı önemli ölçüde etkiledi. Her ne kadar bu şirketler sanayi üretimi faaliyetinde bulunsalar da fiyatlarının kamu tarafından yönlendirilmesi ve oldukça yüksek hacimli varlık satışları ortalama değerlerde önemli farklılıklar yarattı.

Satış kârlılığındaki artışa 14,4 puanlık katkı

İSO araştırmasından yaptığımız hesaplamalara göre, 500 Büyük Sanayi Kuruluşu (BSK) içindeki 11 kamu kuruluşu, üretimden satışlardaki yüzde 4,5 düzeyinde bulunan payını geçen yıl da korumasına karşın, satış kârlılığındaki artışa yüzde 14,4 puan-

İSO 500 TEMEL GÖSTERGELER

Temel Göstergeler (TL)	2016					2015				
	A	B	C	B/A (%)	C/A (%)	A	B	C	B/A (%)	C/A (%)
	500 Büyük Sanayi Kuruluşu	489 Özel Sektör Sanayi Kuruluşu	11 Kamu Kuruluşu			500 Büyük Sanayi Kuruluşu	491 Özel Sektör Sanayi Kuruluşu	9 Kamu Kuruluşu		
Üretimden Satışlar (Net)	490,042,704,460	468,090,509,647	21,952,194,813	95.5	4.5	450,505,063,364	430,624,182,375	19,880,880,989	95.6	4.4
Net Satışlar	554,784,619,136	530,589,182,698	24,195,436,438	95.6	4.4	508,057,195,119	487,291,465,780	20,765,729,339	95.9	4.1
İhracat (Bin \$)	55,107,521	54,268,327	839,195	98.5	1.5	53,449,817	52,511,576	938,241	98.2	1.8
Dönem Karı (V.Ö.)	43,492,268,675	35,454,561,547	8,037,707,128	81.5	18.5	33,883,747,488	30,861,665,751	3,022,081,737	91.1	8.9
Dönem Zararı	5,758,094,490	5,681,599,921	76,494,569	98.7	1.3	5,564,201,810	5,463,922,362	100,279,448	98.2	1.8
Dönem Kar ve Zarar Top. (V.Ö.)	37,734,174,185	29,772,961,626	7,961,212,559	78.9	21.1	28,319,545,678	25,397,743,389	2,921,802,289	89.7	10.3
Faiz Amortisman ve Vergi Öncesi Karı/Zararı	76,134,703,374	68,424,411,346	7,710,292,028	89.9	10.1	62,015,430,072	59,079,441,853	2,935,988,219	95.3	4.7
Toplam Borçlar	379,080,634,920	356,796,393,003	22,284,241,917	94.1	5.9	305,766,643,385	290,147,537,202	15,619,106,183	94.9	5.1
Mali Borçlar	207,366,601,032	197,326,398,702	10,040,202,331			174,506,256,892	168,060,263,592	6,445,993,300		
Kısa Vadeli Borçlar	218,026,888,663	208,744,627,984	9,282,260,679	95.7	4.3	177,602,334,156	172,222,324,868	5,380,009,288	97.0	3.0
Mali Borçlar	78,372,940,575	76,402,582,659	1,970,357,916	97.5	2.5	68,680,637,838	67,559,687,574	1,120,950,265	98.4	1.6
Diğer Borçlar	139,653,948,088	132,342,045,325	7,311,902,763	94.8	5.2	108,921,696,317	104,662,637,294	4,259,059,023	96.1	3.9
Uzun Vadeli Borçlar	161,053,746,257	148,051,765,020	13,001,981,237	91.9	8.1	128,164,309,230	117,925,212,334	10,239,096,895	92.0	8.0
Mali Borçlar	128,993,660,457	120,923,816,043	8,069,844,415	93.7	6.3	105,825,619,053	100,500,576,018	5,325,043,036	95.0	5.0
Diğer Borçlar	32,060,085,800	27,127,948,977	4,932,136,823	84.6	15.4	22,338,690,176	17,424,636,316	4,914,053,860	78.0	22.0
Özkaynak	233,608,888,699	192,473,657,555	41,135,231,144	82.4	17.6	202,826,974,139	170,071,262,757	32,755,711,382	83.9	16.1
Ödenmiş Sermaye	115,546,997,624	93,155,420,734	22,391,576,890	80.6	19.4	107,230,262,474	85,742,533,303	21,487,729,172	80.0	20.0
Sermaye Yedekleri	20,115,202,330	20,074,823,734	40,378,596	99.8	0.2	12,011,604,974	11,996,206,088	15,398,887	99.9	0.1
Kar Yedekleri	92,759,483,149	76,377,251,834	16,382,231,315	82.3	17.7	82,225,545,563	68,864,883,198	13,360,662,365	83.8	16.2
Net Dönem Karı	38,284,583,702	31,289,976,424	6,994,607,279	81.7	18.3	29,797,686,302	27,198,020,631	2,599,665,671	91.3	8.7
Birikmiş Zarar	33,097,378,107	28,423,815,171	4,673,562,936	85.9	14.1	28,438,125,175	23,730,380,463	4,707,744,712	83.4	16.6
Aktif Toplamı	612,689,523,623	549,270,050,562	63,419,473,061	89.6	10.4	508,593,617,521	460,218,799,956	48,374,817,565	90.5	9.5
Dönen Varlıklar	335,010,633,401	307,562,713,214	27,447,920,187	91.8	8.2	273,071,292,509	255,057,723,808	18,013,568,700	93.4	6.6
Duran Varlıklar	277,678,890,222	241,707,337,348	35,971,552,874	87.0	13.0	235,522,325,012	205,161,076,148	30,361,248,865	87.1	12.9
Maddi Duran Varlıklar	168,598,428,034	152,167,752,947	16,430,675,087	90.3	9.7	148,718,907,097	131,867,315,027	16,851,592,070	88.7	11.3
Diğer Duran Varlıklar	109,080,462,188	89,539,584,401	19,540,877,787	82.1	17.9	86,803,417,916	73,293,761,121	13,509,656,795	84.4	15.6
Birikmiş Amortismanlar	209,763,428,144	183,848,985,195	25,914,442,950	87.6	12.4	190,266,211,150	167,557,711,014	22,708,500,136	88.1	11.9
Ücretle Çalışanlar	662,944	616,892	46,052	93.1	6.9	648,413	601,696	46,717	92.8	7.2
Ödenen Maaş ve Ücretler	41,445,425,937	37,826,191,663	3,619,234,274	91.3	8.7	35,810,365,642	32,429,788,338	3,380,577,304	90.6	9.4
Ödenen Faizler	10,932,348,759	10,486,918,247	445,430,512	95.9	4.1	9,745,788,481	9,445,674,492	300,113,989	96.9	3.1
Milli Gelir Anlamındaki Kar	26,222,656,725	20,930,440,770	5,292,215,955	79.8	20.2	17,856,412,247	16,577,044,906	1,279,367,341	92.8	7.2
Net Katma Değer (Faktör Fiyatlarıyla)	78,600,431,421	69,243,550,680	9,356,880,741	88.1	11.9	63,412,566,370	58,452,507,736	4,960,058,634	92.2	7.8
Amortismanlar	20,937,864,870	19,818,478,126	1,119,386,744	94.7	5.3	17,679,154,666	16,691,772,436	987,382,230	94.4	5.6
Diğer Dolaylı Vergiler	1,046,952,763	926,670,913	120,281,850	88.5	11.5	1,091,713,757	998,591,768	93,121,989	91.5	8.5
Brüt Katma Değer (Temel Fiyatlarla)	100,585,249,054	89,988,699,719	10,596,549,335	89.5	10.5	82,183,434,793	76,142,871,940	6,040,562,853	92.6	7.4
Ödenen KDV + ÖTV	83,097,705,341	81,732,193,198	1,365,512,143	98.4	1.6	70,738,036,128	69,940,079,980	797,956,148	98.9	1.1
Sübvansiyonlar	876,389,058	847,146,170	29,242,888	96.7	3.3	508,806,295	508,806,295	-	100.0	-
Brüt Katma Değer (Üretici Fiyatlarıyla)	182,806,565,337	170,873,746,747	11,932,818,590	93.5	6.5	152,412,664,626	145,574,145,625	6,838,519,001	95.5	4.5

2016'DA TEMEL GÖSTERGELER, KAMU VE ÖZEL SEKTÖRÜN ARTIŞ ORANLARI VE KAMUNUN KATKISI (%)

Temel Göstergeler (TL)	2016					2015'e göre değişim (%)				
	500 BSK	489 ÖK	11 KK	ÖK payı (%)	KK payı (%)	500 BSK	ÖK	KK	KK'nın etkisi (puan)	KK'nın etkisi (%)
Üretimden Satışlar (Net)	100,0	95,5	4,5	95,5	4,5	-8,8	8,7	10,4	0,1	0,9
Net Satışlar	100,0	95,6	4,4	95,6	4,4	9,2	8,9	16,5	0,3	3,5
Dönem Karı (V.Ö.)	100,0	81,5	18,5	81,5	18,5	28,4	14,9	166,0	13,5	90,5
Dönem Kar ve Zarar Top. (V.Ö.)	100,0	78,9	21,1	78,9	21,1	33,2	17,2	172,5	16,0	93,0
Toplam Borçlar	100,0	94,1	5,9	94,1	5,9	24,0	23,0	42,7	1,0	4,4
Özkaynak	100,0	82,4	17,6	82,4	17,6	15,2	13,2	25,6	2,0	15,2
Ödenen Faizler	100,0	95,9	4,1	95,9	4,1	12,2	11,0	48,4	1,2	10,4
Milli Gelir Anlamındaki Kar	100,0	79,8	20,2	79,8	20,2	46,9	26,3	313,7	20,6	78,4
Net Katma Değer (Faktör Fiyatlarıyla)	100,0	88,1	11,9	88,1	11,9	24,0	18,5	88,6	5,5	29,7
Kamu ve özel sektörde finansal oranlar ve karlılık oranları										KK'nın değişime katkısı
Finansal oranlar ve karlılık oranları (%)										
	500 BSK	489 ÖK	11 KK	ÖK payı (%)	KK payı (%)	500 BSK	ÖK	KK	(puan)	(%)
Karlılık oranları	Toplam borçlar/Aktif toplamı	61,9	65,0	35,1		2,9	3,0	8,8	-0,1	-4,0
	Toplam borçlar/Özkaynaklar	162,3	185,4	54,2		7,6	8,7	13,6	-1,0	-11,7
	Mali borçlar/Özkaynak	88,8	102,5	24,4		3,2	3,7	24,0	-0,6	-15,4
	Mali borçlar/Aktif toplamı	33,8	35,9	15,8		-1,4	-1,6	18,8	0,3	-16,2
	Özkaynak/Aktif toplamı	38,1	35,0	64,9		-4,4	-5,2	-4,2	0,8	-15,1
	Kar-zarar toplamı/Net satışlar	6,8	5,6	32,9		22,0	7,7	133,9	14,4	187,5
	Kar-zarar toplamı/Aktifler	6,2	5,4	12,6		10,6	-1,8	107,8	12,4	-696,3
	Kar-zarar toplamı/Özkaynak	16,2	15,5	19,4		15,7	3,6	117,0	12,1	337,9

lık katkı yaptı. Geçen yıl satış kârlılığı oranları 500 BSK'da yüzde 6,8, özel kuruluşlarda yüzde 5,6 düzeyinde gerçekleşirken, kamu şirketlerinin oranı yüzde 32,9 düzeyinde gerçekleşti. Bir önceki yıla göre ise özel şirketlerin satış kârlılığı yüzde 7,7 artmasına karşın, bu oran kamu şirketlerinde yüzde 133,9 oldu ve bu yüksek oranlı büyüme toplamdaki artışı da yüzde 22'ye taşıdı.

Aktif kârlılığındaki değişimi pozitifte çektii

500 BSK içindeki özel sermayeli şirketlerin aktif kârlılığı 2016'da bir önceki yıla göre yüzde 5,5'ten yüzde 5,4 gerilerken, kamu kuruluşlarında bu oran yüzde 6'dan yüzde 12,6'ya yükseldi. Kamu şirketlerinin aktif kârlılığında yüzde 100'ün üzerinde gerçekleşen artış oranı, 500 BSK'nın toplam aktif karlılık rasyosunu da yüzde 11 oranında yukarıya çekerek yüzde 5,6'den 6,2'ye çıkardı. Bu sonuçlara göre, 2016'da kamu sermayeli şirketlerin aktif kârlılık oranı özel sermayeli şirketlerin oranının yüzde 133 üzerinde gerçekleşti.

Özkaynak kârlılığını yükseltti

11 kamu şirketi 2016'da özkaynaklarının

yüzde 19,4'ü oranında kâr elde ederken, bu oran özel şirketlerde yüzde 15,5'te kaldı. Kamu şirketlerinin bu rasyodaki rakamsal yüksek performansı 500 BSK'nın ortalama değerini de yükseltti ve toplam oranı 16,2'ye çıkardı. Özkaynak kârlılığında özel sermayeli kuruluşlar 2015'e göre 0,6 puan (yüzde 4) artış yakalarken, kamu şirketlerindeki artış 10,5 puan (yüzde 118) düzeyinde gerçekleşti. Kamu şirketlerin bu sonuçla 500 BSK toplam özkaynak kârlılığını da yüzde iki puanlık artışla yüzde 16,2'ye taşıdı.

Kamunun yönlendirdiği fiyatlar katma değeri artırdı

Sayı itibarıyla 500 BSK'da yüzde 2,2 düzeyinde payı bulunan kamu şirketleri, devlerin 2016 yılında yarattığı toplam net katma değer yüzde 12'sini oluşturdu. Bir önceki yıla göre katma değerdeki artış oranları özel şirketlerde yüzde 18,5 iken, kamu şirketlerinde yüzde 88,6 düzeyinde gerçekleşti. Diğer bir ifadeyle kamu, 2016'da bir önceki yıla göre özel şirketlerden yaklaşık 5 kat daha fazla katma değer artışı sağladı. Kamunun katma değerdeki yüksek artışı, 500 büyük şirketin ortalama artışı oranını da yüzde 24'e yükseltti. Bö-

ylece kamu şirketlerinin bu kalemdaki büyümeye katkısı 5,5 puan (yüzde 30) oldu. Katma değerde kamu tarafının sağladığı artış, esas olarak ise rekabetçi piyasa fiyatlarından değil, fiyatların kamu tarafından yönlendirilmesinden kaynaklandı.

Katma değer sigara ve içkiden...

500 Büyük Sanayi Kuruluşu'nun 2016 yılında yarattığı brüt katma değer bir önceki yıla göre yüzde 20 artış gösterirken, katma değer net satışlara oranı da yüzde 33,8'den yüzde 37,3'e yükseldi. Üretilen net katma değer yüzde 30'lara varan orandaki bölümünü, önceki yıllarda olduğu gibi geçen yıl da üzerinde yüksek oranda vergi yükü bulunan içki ve sigara üreticilerinin rakamları oluşturdu. Bu gruptaki şirketlerin katma değer artışında yıl içinde içki ve sigaraya yapılan zamlar da etkili oldu.

500 büyük kuruluş içinde yer alan üç büyük sigara ve tütün üreticisi ile üç büyük alkolü içecek üreticisi firmalardan, sadece Anadolu Efes ve JTI Tütün Ürünleri Sanayi brüt katma değer verisini açıkladı. Bu iki şirketten Anadolu Efes 930 milyon liralık üretimden satışlarına karşın 3 milyar 539

milyon liralık brüt katma değer yarattı. JTI'de de satışların tutarı 1,4 milyar lira düzeyinde iken, yaratılan katma değerın büyüklüğü 10 milyar lirayı aştı. Sadece bu iki şirketin ürettiği katma değer 500 büyük şirketin toplam katma değerinin yüzde 7,4'ünü oluşturdu...

Borçlanmada da kamu daha hızlı

Dev sanayi kuruluşlarında geçen yıl karlılık ve katma değer oranlarını yukarı çeken kamu kuruluşları, özel şirketlere göre daha düşük oranlara sahip olmakla birlikte, borçluluk oranlarında ise tersine bir performans sergiledi. 2015'e göre kamu kuruluşlarının toplam borçlarındaki artış bir önceki yıla göre yüzde 42,7 düzeyinde gerçekleşirken, bu oran özel sermayeli şirketlerde yüzde 23 düzeyinde kaldı.

Aynı şekilde kısa vadeli mali borçlarda da özel şirketlerdeki yüzde 13'lük artışa karşın, kamu şirketlerindeki artış yüzde 76'yı buldu. Bu gelişmelere paralel olarak, özel şirketlerin mali borçlarının aktiflerine oranı bir önceki yıla göre 0,6 puanlık

düşüşler yüzde 35,9'a gerilerken, bu oran kamu şirketlerinde 2,5 puanlık artış yüzde 15,8'e yükseldi. Kamu şirketlerinin toplam

borç/aktifler ve toplam borç/öz kaynaklar rasyolarındaki büyüme de özel şirketlerdeki büyümenin üzerinde gerçekleşti.

İMALAT SANAYİ SEKTÖRÜNÜN GSYH İÇİNDEKİ PAYI % - CARI FİYATLARLA

